ПРИРОДО-МАТЕМАТИЧЕСКА ГИМНАЗИЯ "АТАНАС РАДЕВ"

8600 гр. Ямбол, ул. "Цар Иван Александър" № 12
тел. 046/664889; mgatradev@abv.bg; http://mgyambol.com

Утвърждава
Директор: [redacted]

ПЛАН ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО

за учебната 2026-2027 г.

Причините за насилието са много и комплексни и училището трудно би могло да повилнее на всички. То може обаче успешно да намали тези фактори, които са свързани със средата в училище и които допринасят за проявата на агресия и за утвърждаване на агресивни модели на поведение.

Училищната политика се реализира на равнище училище и на равнище клас, като на всяко едно от тези **равнища** се **осъществяват** дейности по превенция и интервенция.

Превенцията на тормоза включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите (фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя акцент върху дейности на равнище клас, например създаване на правила за отношенията в класа, възстановяване на щета, тематични дискусии, регулярно провеждани в часа на класа или по друго време. Дискусиите са възможност в класа да се поставят за разискване въпроси, които вълнуват или смущават децата, като по този начин се създава пространство за отработване на агресията чрез говорене, разиграване на ситуации, тяхното обсъждане и съответно осмисляне.

Интервенцията включва действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на тормоз, като се отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, въвлечено пряко или косвено в ситуацията, и се прилага принципът на най- добрия интерес па детето. В по-голямата си част интервенциите включват начина, по който се организира институционалният отговор на възникнали ситуации на тормоз.

II. АЛГОРИТЪМ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОР- МОЗА В УЧИЛИЩЕ

1. Дейности на равнище училище.

Превенцията включва оценка на проблема, създаване на Училищна комисия за противодействие на тормоза (УКПТ), изготвяне на план за противодействие на училищния тормоз и създаване на единни училищни Правила, както и използване на програми за превенция на агресията и насилието в училище.

Оценка на проблема

Оценката и анализирането на проблема е първата стъпка към неговото решаване. Оценката на проблема изисква да се даде отговор на следните въпроси: Осъзнава ли се проблемът и какво се знае за него? кои видове и какви форми на тормоз има в училището? Колко често те се проявяват? Къде са местата, на които най-често се случват? Кои са участниците? Как се е реагирало до момента? Какво следва да се предприеме, за да бъде реакцията ефикасна?

Оценката следва да се извършва в началото и в края на учебната година. Тя се организира от училищното ръководство. За целта могат да се използват редица инструменти като специални въпросници, резултатите от които могат да бъдат предмет на дискусии, фокус групи с ученици, учители, родители и др.

Функции на училищната комисия за противодействие на тормоза (УКПТ)

Във всяко училище действа УКПТ с делегирани отговорности, която отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза. В дейността на УКПТ могат да вземат участие и други заинтересовани лица класни ръководители, учители, представители на Ученическия съвет (УС), Обществения съвет (ОС) и родители.

Изготвяне на план за съответната учебна година за противодействие на училищния тормоз

На базата на извършената оценка в началото на всяка учебна година координационният съвет изготвя план за съответната учебна година за противодействие на училищния тормоз. Този план съдържа описание па всички дейности по превенция и интервенция на равнище клас и училище и е индивидуален за всяко училище с оглед на потребностите, установени вследствие от оценката в началото и в края на годината. Той е със срок една учебна година и се ревизира и актуализира всяка учебна година.

Създаване на единни училищни правила

Създаването на единни училищни правила е неизменна част от превантивните дейности, които се предприемат на равнище училище. Този процес се свързан със следните дейности:

1. формулиране на предложения от всеки клас за правила на поведение и ценности;
2. обобщаване на всичи предложения за правила на поведение и ценности, направени от класовете, и формулиране па общоучилищни ценности и правила, които да бъдат част от училищната политика;
3. договаряне на единен механизъм, включително разписани ясни отговорности, за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие;
4. разработване на предложения за промени в Правилника за устройството и дейността па училището и обсъждането им с училищната общност;
5. приемане на съгласуваните промени;
6. прилагане на програми за развитие на личните и социалните умения на децата;
7. ясно разпределение на конкретно отговорности на всички възрастни в училището;
8. подобряване на системата от дежурства с оглед обхващане ва местата, в която на етапа на оценка е установено, че се извършва тормозът;
9. подобряване на системата за съобщаване на случаи на тормоз (въвеждане на нови форми и

канали, гарантиране на конфиденциалността);

10. включване на експерти, родителите и самите ученици в процеса на създаване и реализиране на всички превантивни дейности и интервенции;

11, използване на подхода за работа с връстници, които трябва да станат естествените помощница при реализирането на всички видове интервенции както по отношение на децата, които са обект на тормоз, така и по отношение на децата, които упражняват тормоз/насилие или са свидетели на такива прояви;

12. повишаване квалификацията на педагогическите специалисти за работа с програмите за превенция и интервенция на агресията и насилието в училище, включително реализиране на специализирани обучения за определена категории от работещите в училище за справяне с кризисни ситуации и други;

13. разработване на мерки за привличане на родителите;

14. разработване на процедури и механизми за осигуряване на непрекъснато съгласуване на интересите и потребностите на отделните групи, съставляващи училищата общност;

15. информиране и актуализиране на информацията за наличните ресурси в общността — съществуващи и програми за превенция и противодействие на насилието и тормоза в училище;

16. осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти;

17. насочване към здравни и социални услуги за децата и техните семейства.

1.2. Интервенция на равнище ***училище*** включва водене на училищен дневник и процедури за управление на информацията, иницииране на работа по случай и насочване на случай към други служби.

Водене на училищен дневник за случаи

Дневникът със случаи се създава единствено за целите на анализа и планирането на цялостна училищна политика за противодействие на насилието и тормоза в училище. *В него се документират единствено ситуациите, съответстващи на ниво две и три според приетата класификация*, при което е необходима и намесата на УКПТ.

Ситуацията следва да се опише в **Протокол** (виж **Приложение 2) и да** се впише в Дневника за водене на случаи. На базата на описаните и заведени обстоятелства УКПТ извършва оценка на риска и организира процедура за откриване и работа по случй в училище. УКПТ е отговорен за анализа и разпознаването на ученици, които участват и се въвличат в ситуации на тормоз, без значение дали са извършители или са пострада- ли. Анализът цели да посочи дали има необходимост от провеждане от индивидуална или групова работа по случай с учениците, които се намират в ситуация на риск.

2. Дейности на равнище клас

2.I. Превенцията на равнище клас включва приоритетно обучителни дейности и работа с класа.

Обучителни дейности, в които водеща роля има класният ръководител

За работата на равнище клас следва да се прилагат всички форми на групова работа, дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит, като се използват възможностите на часа па класа, учебни предмети от задължителните учебни часове, различни извънкласни и извънучилищни

дейности.

Необходимо е да се извеждат теми от учебното съдържание, които може да се използват за работа и анализ по проблемната ситуация, свързани с правата на децата, ценностите, социалните роли, функционирането на групите и институциите и т.н.

Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза и да се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие, например насърчаване към емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Децата трябва да се стимулират първо сами да дават отговори на поставените въпроси, а след това да се предлагат официални дефиниции. Всяка първа дискусия трябва да започне с договаряне на правилата за работа като например — всеки има право да каже какво мисли, всеки има право да бъде изслушван, мненията не се омаловажават и т.н.

Основните теми могат да бъдат:

1. Какво представлява тормозът, разпознаваме ли го и как можем да докладваме за случаи на тормоз?
2. Какви са преживяванията на извършителя, последователите, потърпевшия и наблюдателите? (някои видове поведение като присмиването може да изглеждат като игра или шега, но обиждат и водят до негативни емоции у този, хъм когото са насочени и до това той да се чувства унизен или заплашен)
3. Как се чувстваме, когато видим прояви на тормоз, и какво правим?
4. Какво можем и искаме да направим?
5. Кои са основните ценности, правила на поведение, които следва да приемем? Как можем да ги прилагаме?

Разглеждането па последната тема трябва да завърши с изработването на общи пра- вила на поведение и договаряне на процедура в случай на нарушаване на правилата. Правилата се пишат и се поставят на видно място в класната стая, за да могат децата да се придържат към тях в конкретните ситуации. Въпреки че това са дейности на равнище *класна стая,* те могат и е важно да се приложат и с родителите, както и с учителите.

2.2. ***Интервенцията на равнище клас*** се отнася до ситуациите от ниво едно и две според приетата **Класификация** в „Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище" (виж **Приложение 3).**

В случай че са налице поредица от ситуации от първо ниво, в които са въвлечени различни участници, може да се предприемат допълнителни занятия с целия клас с

подкрепата на училищния психолог/педагогическия съветник. За целта би могъл да се покани и външен за училището специалист.

Ако са налице други системни фактори — например ситуациите се случват по едно и също време или в един и същ учебен час и т.н., тези фактори следва да се вземат предвид я по преценка на класния ръководител в/или учител, който ги констатира, да се информира УКПТ.

Ситуацията от второ/трето ниво се описва детайлно в Протокола (виж **Приложение** 2) и се вписва в Дневника за водене на случаи на тормоз, като са определена участниците в заседание ва УКПТ, направен е анализ на обстоятелствата и последствията и са предложени мерки, които могат да включват индивидуална работа по случай и/или работа с класа/класовете.

III. НАСОКИ ЗА ИПТЕРВЕНЦИИ

Съвети към учител за справяне с различни ситуации на тормоз:

1. разпознаване на тормоза от страна на учителя;
2. прекратяване на ситуация на тормоз;
3. подход за възстановяване на щетата;
4. действия при тежък инцидент или при повторна ситуация;
5. насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността. Намесата и справянето с конкретни ситуации на тормоз и насилие е част от цялостната политика на училището срещу тормоза и насилието. Намесата на възрастните следва внимателно да се обмисли и планира. Тя трябва да бъде последователно прилагана от цялата училищна общност, за да бъде максимално ефективна.

Важно е да не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между децата, както и поведението, което е неприемливо. Тези ситуации представляват първо ниво от приетата **Класификация** в „Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище" (виж **Приложение 3).**

Необходимо е още при най-малките сигнала и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически измерения.

1. Разпознаване на тормоза от страна на учителя

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои — от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място е важно да се разграничат случаите, в които не става дума за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.

За правилна оценка на ситуацията би могло да помогне следното:

- ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, *разменят* си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра;
- ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича а вниманието на околните, то най-вероятно става дума за риск от конфликт, който може да доведе до тормоз;
- когато се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз, е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани на **Схемата в Приложение 1.**

2. Прекратяване на ситуации на тормоз

Задължение на всеки учител е да се намеси, за да се прекрати ескалирането на конфликтите, които очевидно биха могли да доведат до ситуация на тормоз.

- В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно.

- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап.
- Учителят ясно да обяви пред всички, че това е форма на тормоз или насилие и проявите са неприемливо и недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности, особено в присъствието на детето, което е упражнило тормоза, както и на други деца, защото това може да урони личното достойнство;
- Фокусът на интервенцията трябва да бъде насочен към децата-свидетели на тормоза, към средата, а не само към участниците в ситуацията на насилие.
- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата или да се наложи друга предварително съгласувана мярка.

3. Подход за възстановяване на щетата

Подходът за възстановяване на щетата се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена на друг, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази посока. Важно е, преди да се прилага подходът, решенията за случая да бъдат предварително съгласувани с политиката на училището.

Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Възстановяването на щетите успешно може да се прилага за материални и за нематериални щети.

Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Поради тази причина е най-добре този подход да се приложи от класния ръководител, педагогическия съветник/училищния психолог спрямо учениците, въвлечени в ситуацията на тормоз/насилие.

Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан.

- Като първа стъпка класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшето дете.
- Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам предлага как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово предложение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза. Този процес се опосредства от ангажирания в случая класен ръководител, педагогическия съветник или училищния психолог.
- След изясняване на ситуацията и постигане на договорености класният ръководител за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка.
- При преценка детето, извършило насилие, може да бъде насочено към услуги в общността (виж точка 5. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността).

Класният ръководител може да потърси съдействие и от другите учители, които също да наблюдават поведението на децата и да реагират своевременно. Педагогическия съветник също може да подпомогне работата на учителя като наблюдава децата във взаимоотношенията му с другите деца и даде насоки за действията и мерките, които учителят да предприема при необходимост.

4. Действия при тежки инцидент или при **повторна ситуация на тормоз/ насилие**

При повторна ситуация на тормоз/насилие или когато има случай на тежък инцидент, се следват предписанията, описвани в Схемата (виж **Приложение1).**

При тежки инциденти се препоръчва работа в групов формат (например работа с целия клас), като кризисната интервенция е от минимум 45 минути до 1 час и 30 мин. в определени рамки — затворено пространство, в което участниците не допускат нови лица, и др. По този начин се предлага пространство, в което да се вентилират емоциите от преживяното и да се даде възможност за преработка. Най-подходящо е тази интервенция да бъде извършена от училищния психолог или педагогическия съветник, в случай че са обучени за управление на кризисни ситуации, а при липсата на обучен специалист да се потърси външен специалист или услуга в общността.

Честа спонтанна реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата" и наказване на „насилника". Ключово при интервенцията на възрастите е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено такова, което го унижава, а от разбиране и емпатия (съпреживяване), за да може то да развие това чувство към други- те. В такива случаи следва да се съблюдава следното:

- Необходимо е работата с деца, които са обект на тормоз, да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение.

Важно е класният ръководител да поговори с детето по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо, отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени.

- Погрешно е открито и публично пред другите деца да се отказва подкрепа на потърпевшето дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстници.

При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се изясни заедно с него какво точно ще му помогне да се почувства сигурно.

- Необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се.
- Детето трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно, ако насилието се повтори. Може да му се предложи консултация с училищния психолог ;
- Не е препоръчително да се прави среща между детето, върху което е упражнено насилието, и детето, което е извършило насилието, с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последствия.
- Необходимо е детето да бъде наблюдавано в следващите дни, за да се установи как се чувства я при необходимост да бъде проведен разговор с него.
- Необходимо е да се работи с наблюдателите не само на нивото на превенцията, но и след ситуация на тормоз.
- Не се отстраняват наблюдателите, когато се прекратява или управлява ситуация на тормоз, като всички, които са присъствали, следва да видят какво се прави съгласно правилата на училището.
- Валидират се правилата и етикетът на поведението и се подкрепят тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще.
- Насърчава се търсене на помощ и съобщаване за случая. Насърчава се грижата спрямо тормозеното дете. При преценка на УКПТ детето може да бъде насочено към услуги в общността.

5. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността

Насочването на детето и неговите родители към консултация и психологическа работа следва да се осъществява от училищния психолог/педагогическия съветник или ако няма такъв — от класния ръководител. Насочващият трябва да е запознат с услугите в общността и да даде пълна и конкретна информация на родителите за възможните услуги и програми — къде може да се консултират, колко струват консултациите, какво представляват консултациите, какъв е методът на работа и т.н. Всяко училище следва да има актуална информация за наличните услуги в общността като центрове за превенция и консултативни кабинети към местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, центрове за обществена подкрепа, комплекси за социални услуги, общински съвети по наркотичните вещества, програми, предлагани от неправителствени организации и др. Важно е насочването да се направи конкретно и с грижа, за да могат родителите и детето да се възползват, а не да го приемат като мярка за наказание.

IV. УЧНЛИЩЕН ПЛАН ЗА НРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛНЩННЯ ТОРМОЗ

Планът се базира на извършената оценка на проблема с насилието в училище въз ос- нова на диагностични методи в началото на всяка учебна година. Той се актуализира в началото на всяка учебна година в резултат на оценката върху проблема с насилието в училище, извършена в края на предходната учебна година.

Планът за противодействие на училищния тормоз за учебната 2025/2026 година е съобразен с нормативните актове, плановете, програмите и стратегиите относно безопасността и здравето на учениците.

План за противодействие:

1. утвърждаване на мерки за предотвратяване и противодействие на тормоза в училище;
2. мотивиране ва служителите в училище да са съпричастни и ангажирани спрямо действията по превенция и преодоляване на училищния тормоз и насилие;
3. създаване на училищни програми и политики за превенция и преодоляване на училищния тормоз и насилие.

	Дейност	Срок	Отговорннк
1	Запознаване на педагогическия и непедагогическия персонал с Механизма за противодействие на училищния тормоз между учениците в училище.	*м. септември*	УКПТ
2	Запознаване на учениците и родителите с Механизма за противодействие на училищния тормоз между учениците в училище по ред, определен от директора на училището.	*м. септември*	УКПТ, Класни ръководители
3	Утвърждаване от директора на училището на единни правила на всички служители, свързани със случаите на тормоз, изготвени от Координационния съвет. Запознаване на служителите с правилата.	*м. септември*	Директор, УКПТ
4	Извършване от класните ръководители на мониторинг и оценка на тормоза и предпоставки за възникване на такъв между учениците в училището.	м. *октомври*	УКПТ, Класни ръководители
5	Анализ и обобщаване на резултатите от мониторинга; **за**познаване на заинтересованите страни с обобщените **резултати.**	м. *октомври*	УКПТ

6	Заседание на УКПТ - обсъждане на мерки за превенция и преодоляване на тормоза и актуализиране на плана във връзка с установените и анализирани резултати от проучването.	м. *ноември*	Директор, ЗДУД, УКПТ
7	Оценка на нуждите от повишаване на педагогическите компетентности, свързани с проблемите на тормоза в училище, и предложение от училищната комисия по квалификационния план за подходящи форми и теми.	*постоянен*	Ръководство, УКПТ

8	Осигуряване на партньорства с институции и организации, ангажирани с проблемите на децата - Местна комисия за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни, отдел „Закрила на детето" и др. Срещи и уточнения на механизмите за взаимодействие.	*постоянен*	Ръководсто, УКПТ
9	Изготвяне на нагледни материали за правила на поведение и ценности в класната стая и в училище.	м. *ноември-декември*	УКПТ, класни ръководители
10	Запознаване на учениците с видовете насилие и тормоз и сформиране на групи по випуски с участието на ученическия съвет, които да обсъдят проблема и да отправят предложения.	м. *ноември-**декември***	УКПТ, класни ръководители
11	Обобщаване на всички предложения за правила на поведение и ценности в класната стая и в училище и тяхното популяризиране.	м. *декември*	УКПТ
12	Провеждане на час на класа и ученически дискусии по теми, свързани с противодействието на насилието и тормоза с цел изграждане у учениците **на нетърпимост** към явлението и стратегии за справяне.	***постоянен***	УКПТ, класи ръководители
13	Организиране и провеждане на класови и общоучилищни инициативи във връзка с превенцията и противодействие- то на тормоза.	*постоянен*	УКПТ, класни ръководители
14	Актуализиране на Училищния механизъм за противодействие на тормоза (лри необходимост).	*м. април-май*	УКПТ
15	Годишен отчетен доклад на Координационния съвет.	м. юни	УКПТ

V. ПРОЦЕДУРИ И АЛГОРПТЪМ ЗА ДЕЙСТВИЕ ПРИ УСТАНОВЕН УЧНЛН-ЩЕН ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ

I. **Инциденти вследствие на физически или кибертормоз**

1. В случай на инцидент, който би могъл да застраши живота и/или здравето на децата, всеки служител в училището е длъжен незабавно да уведоми член на ръководството (директор или заместник директор), а при необходимост дежурната медицинска сестра.

Отговорност: всички класни ръководители
Срок: непосредствено след инцидента

2. След извършване на първоначален преглед на пострадалото дете (деца) медицинското лице регистрира състоянието му (им) в регистрационната книга. Ако медицинското лице прецени, че е необходимо уведомяване на Спешен център, се повиква спешна медицинска помощ на телефон 112 или 150. Незабавно след това се уведомяват и родителите /настойниците на пострадалото дете.

Отговорност: медицинското лице
Срок: непосредствено след инцидента

3. В случаи, в които инцидентът е свързан с изявено насилие, довело до физически травми, незабавно се уведомяват и органите на реда — РПУ, дежурен или инспектор ДПС, както и родителите/настойниците на детето (децата), упражнило (упражнили) насилието.

Отговорност: Ръководство, класни ръководители
Срок: непосредствено след инцидент

4. След предприемане на първите необходими действия по опазване живота и здравето па пострадалото дете сигналите се регистрира в специален дневник, съхраняващ се при училищния

психолог.

5. Дневникът-регистър съдържа следните графи:

- № по ред, дата, час, име и фамилия на пострадалото дете;
- предприети първи незабавни действия;
- уведомени длъжностни лица (органи);
- уведомени родители/настойници,
- име, фамилия и подпис на регистрирали случаи от училищното ръководство.

Отговорност: педагогически съветник

Срок: непосредствено след инцидента и предприетите неотложни мерки

6. Класният ръководител извършва проверка на случая, като при необходимост ползва съдействието на педагогическия съветник/психолога и/или ръководството на училище-

Отговорност: Ръководство, класни ръководители, педагогически съветник
Срок: непосредствено след инцидент

7. При инцидент, свързан с ПТП, при който има пострадал ученик или който е завършил с фатален край, класният ръководител писмено уведомява директора, а той — РУО - Ямбол.

Отговорност: Ръководство
Срок: непосредствено след инцидент

8. За изясняване на случая при необходимост ръководството на училището извършва писмено уведомяване на съответните институции.

Отговорност: Ръководство
Срок: непосредствено след инцидента

9. След изясняване на случая класният ръководител прави предложение за предприемане на последващи действия уведомяване на ДПС, отдела за закрила на детето към „Дирекция социално подпомагане" по местоживеене на ученика, разговор с родители, заседание на УКПТ, стартиране на процедура по налагане на санкции съгласно Правилника за вътрешния ред на училището.

Отговорност: класни ръководители, педагогически съветник, УКПТ

Срок: до две седмици след инцидент/или до следващо заседание на ПС

10. Последващи действия — налагане на санкция или мярка по ЗПУО, тематични часове на класа, беседи и разговори е педагогическия съветник, разговори с родители и/или други подходящи според случая възпитателни мерки.

Отговорност: класни ръководители, педагогически съветник

Срок: до две седмици след инцидент/или заседание на ПС

11. След регистриране на инцидент класният ръководител на ученик, ученици, инициирал(и) и/или извършил(и) физическа саморазправа, подава информация и на УКПТ.

Отговорност: класни ръководители Срок: до 3 дни след инцидента

12. Училищната комисия за превенция на противообществените прояви на учениците планира и осъществява дейности с функция спрямо детето (децата), инициирало/и и/или извършило/и физическа саморазправа.

Отговорност: УКПТ

Срок: до две седмици след инцидент/или заседание на ПС

При психически тормоз

1. След получаване на сигнал, свързан с данни за упражнено психическо насилие върху ученици, всеки служител в училището е длъжен незабавно да уведоми ръководството (директор или заместник директор).

Отговорни: всички служители
Срок: непосредствено след сигнал

2. Заместник-директорът, при когото е постъпил протокол с регистриран сигнал за тормоз, уведомява педагогическия съветник и класния ръководител.

Отговорност: заместник-директор

Срок: непосредствено след сигнал

3. Педагогическия съветник регистрира протокола за инцидента в специален дневник- регистър.
Отговорност: педагогически съветник
Срок: непосредствено след сигнал

4. Класният ръководител със съдействието ва педагогическия съветник/психолога извършва проверка по случая.

Отговорност: класни ръководители, педагогически съветник
Срок: непосредствено след сигнал

5. Класният ръководител уведомява по телефона родителите на пострадалото дете, изпраща уведомление/я в писмен вид на домашен адрес; дежурния заместник-директор регистрира в дневника-регистър дата и час на обаждане и изходящ номер на уведомителното писмо.
Отговорност: дежурен заместник-директор, класни ръководители
Срок: непосредствено след сигнал

6. След регистриране на инцидент класният ръководител на ученик (ученици), инициирал/и или извършил/и психическо насилие, подава информация и на УКПТ.

Отговорност: класни ръководители

Срок: до две седмици след инцидент или заседание ва ПС

7. УКПТ разглежда сигнала, взима решение и препоръчва дейности с възпитателна и/или корекционна функция, и/или санкции спрямо детето (децата), инициирало/и и/или извършило/я психическо насилие.

Отговорност: УКПТ
Срок: до две седмици след сигнал

* Когато учениците проявяват опасно за себе си или за другите неконтролируемо поведение, се използва необходимата физическа сила за разделяне на участниците в конфликта, задържането им на място и търсене на съдействие от ръководството на училището. Препоръчително е да се отложи изясняването на случилото се, да не се обсъждат веднага причините за инцидента или конфликта. Това става на по-късен етап след подаване на доклад и преценка на нивото и вида на тормоз и/или насилие, съгласно Приложение №1: Класификация на формите на насилие и тормоз от Механизма за противодействие на тормоза и насилието в институциите па предучилищното и училищно образование.

** Свидетел може да бъде всяко лице над 14-годишна възраст (ученици, учители, училищен психолог, персонал, родители, външни лица и др.). В доклада от Приложение 2 се описват писмено ситуацията и участяиците в инцидента. Анонимни сигнали не се приемат.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2:

Описание на ситуацията (какво се е случило, кога се е случило, кои са участниците, как е приключила ситуацията, ниво според Класификацията)	Информирани лица (кои отговорни лица са информирани, родители, органи, институции)	Предприети мерки (какво е предприето като действия: разговор, намеса, превенция, други)	Становище на УКПТ (оценка на ситуацията, насоки за работа по случая)

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФОРМИТЕ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ И ПРЕДПРИЕМАНЕ НА СЪОТВЕТНИ ДЕЙСТВИЯ

Нива на насилие и тормоз	Отговор на институцията	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
ПЪРВО НИВО - НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА: • **Форми на физическо насилие** са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост. • **Форми на психическо насилие** са например: омаловажаване, клюкарстване, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругаене, клеветене, подигравки, унижение, заплахи, нецензурни/неприлични коментари, измисляне на прякори, изключване от групови или съвместни дейности, фаворизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове. • **Форми на сексуално насилие** са например: показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст, съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия. • **Форми на кибернасилие** са например: обидни колажи, снимки, видеа, коментари, обаждания и изпращане на обидни съобщения (SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи и др.), използване на дискриминативни и обидни етикети, използване	На първо ниво действията се предприемат от класен ръководител или учител заедно с родител, като се осъществява педагогическа работа – индивидуално, за група деца/ученици или за цялата група/клас. При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват. Ако педагогическата работа не дава резултат и насилственото поведение се повтаря, последствията са по-сериозни, то тогава следва се да предприемат действия, предписани за ситуации от второ или трето ниво.	Ситуациите от първо ниво не се регистрират в Дневника със случаи, защото са първа проява на насилие и не се тълкува като тормоз.	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2) Класният ръководител/учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. 3) Уведомяване на родител от класния ръководител/учителя. 4) Консултации – предприемане на индивидуални разговори с участниците от класния ръководител/учителя. 5) Мерки и действия от страна на класен ръководител/учител – намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите. 6) Проследяване на изпълнението на предприетите мерки и действия.

на език на омраза, кражба на профили.			
Нива на насилие и тормоз	**Отговор на институцията**	**Документиране**	**Последователност на процедурите за интервенция**
ВТОРО НИВО – ПОВТАРЯНЕ НА ЕДНИ И СЪЩИ НАРУШЕНИЯ НА ПРАВИЛАТА ИЛИ НАСИЛИЕ С ПО-СЕРИОЗНИ ПОСЛЕДИЦИ – ТОРМОЗ: • **Форми на физически тормоз** са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса. • **Форми на психически тормоз** са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация**,** подигравки, отправени пред целия клас или група, публично унижение, обиди; интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване. • **Форми на сексуален тормоз** са например: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози. • **Форми на кибертормоз** са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с влогове, блогове, форуми, социални мрежи, заснемане и разпространение без разрешение, унизителни за	На второ ниво действията се предприемат от класен ръководител/учител заедно с психолог или педагогически съветник, председател или представител на координационния съвет и задължително участие на родител, като се уведомява директора. По преценка се подава сигнал до ОЗД и/или полиция. Координационният съвет прави оценка на риска и може да даде становище за иницииране на работа по случай. Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на	Ситуацията на тормоз се описва в Дневника със ситуации от свидетеля на случилото се или класния ръководител/учителя. Възстановяване на щети при наличие на такива.	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2) Учителят/класният ръководител подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Всеки служител, който е станал свидетел на насилието, може да подаде сигнал към ОЗД. 3) Учителят/класният ръководител съобщава на Координационния съвет за случая. Прави се оценка на случая и по преценка директорът подава сигнал от името на институцията до ОЗД и/или полицията и се инициира работа по случай. 4) Уведомяване на родител. 5) Мерки и действия – работа на координационния съвет: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на работа по случая. 6) Проследяване на изпълнението на предприетите мерки и действия.

детето снимки/видео,			

кражба на профил и използване език на омраза.	детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, следва да се уведоми директора, който следва да се обърне към отделите за закрила на детето.		
Нива на насилие и тормоз	**Отговор на институцията**	**Документиране**	**Последователност на процедурите за интервенция**
ТРЕТО НИВО – СИСТЕМНА ЗЛОУПОТРЕБА, КАКТО И СИТУАЦИИ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВА ОПАСНОСТ ЗА ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО ЗА КОЙТО И ДА Е ОТ УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИЯТА: • **Форми на физически тормоз** са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушкване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, ограничаване на движението, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие. • **Форми на психически тормоз** са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, клетви, които накърняват сериозно достойнството, публично унижение, ограничаване на движението, склоняване за употреба на психоактивни вещества, включване в антисоциални групи и	На трето ниво се уведомява незабавно ОЗД и/или органите на полицията. Действията на ниво институция се предприемат от директора заедно с координационния съвет със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето,	Ситуациите на тормоз от трето ниво се описват в Дневника със случаи, като по тях се предприема интензивна работа, включваща всички участници; правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със Закона за закрила на детето, Наредба	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2) Учителят/класният ръководител подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Незабавно се уведомява директорът и се подава сигнал към ОЗД и/или органите на полицията. 3) Уведомяване на родител. 4) Консултации – предприемане на индивидуални разговори с участниците. 5) Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна

организации,	полиция и др.).	за	работа по случай, информиране и

изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на банди, последиците от които нараняват други. • **Форми на сексуален тормоз** са например: съблазняване от друго дете, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение. • **Форми на кибертормоз** са например: повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с влогове, блогове, форуми, социални мрежи, профили и лични данни, заснемане без разрешение, заснемане и разпространение на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки и видео на детска порнография.	Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира отделите за закрила на детето, центъра за социална работа и/или полицията. При материална щета се съставя Протокол за възстановяване на щетата.	приобщаващото образование, Закона за предучилищното и училищното образование.	насочване към други служби и/или услуги от страна на директора. Ако друга организация или услуга е въвлечена в работата с детето или ученика, институцията установява връзка с тези организации или услуги и синхронизира дейностите. 6) Проследяване на изпълнението на предприетите мерки и действия.